

339

12 juli 2026

De Cambus (deel 2)

Stroppers en smokkelaars!

Stroppers en smokkelaars van kaliber waren ook daar dagelijkse gasten. Mees de posser, van alle markten thuis, Rik van Pol de Wouter, Fedelleke, den Turk, de Mergo, den Natus, alle bijnamen van beroemde rakkers. Vanuit Putte kwamen ze er ook regelmatig hun dorst lessen en op de hei hun konijntjes en hazen vangen. Schieten, fretten, stropen, klemmen, uitgraven en dies meer van het echte stroppersbedrijf. Enkele rasechte stroppers uit de Bezemheide, Acht Zaligheden en natuurlijk ook de beroemde Sok, waren daar ook de vaste gasten. Verschillende Sinjoren die er kwamen hadden later zo een heimwee toen de Cambus weg was, dat ze hun ook een buitenverblijfje in onze streek bouwden. Emiel Meyers in de Kijkuit, Suske Van Tongerlo eveneens. Mr. De Koninck in 't Koninksnestje op den Heuvel, Mr. Deneef in de Groeneweg en nog vele anderen zijn zo bij ons verzeild geraakt.

Die kwamen dan ook wel eens een voetverwarmertje drinken!

De kinderen van moeder Ké moesten ongeveer anderhalf uur gaan van huis naar de school. Later als het school voorbij was, werkte Ben, haar zoon, in Hoboken en moest hij om 2u55 's morgens vertrekken, om te zes uur op zijn werk te zijn. Dus moest hij om 3 uur doorgaan, over de heideweggetjes, zonder verlichting. Dit hield hem er niet van tegen 's zondags ook nog vroeg uit de veren te zijn om allerlei karweitjes uit te voeren. Hij had daar eigenhandig een soort kindertuin opgebouwd. Een kwikkwak, een schuifaf, een soort paardenmolen, schommels en wat weet ik al.

HEIDE VERTELT VZW - WANDELZOEKTOCHT:
"LEER JE DORP KENNEN"

VAN 4 JULI TOT EN MET 13 SEPTEMBER

DEELNAME GRATIS
€ 1000 aan prijzen

Formulieren af te halen bij:

- Café Sandy
- Café 't Centrum
- Eetstation
- Visit Kalmthout
- Dagbladhandel Pelckmans-Bouckaert

Heide Vertelt vzw

In de zomer kreeg men ook veel bezoek uit het Antwerpse. Ja, toen gingen de mensen nog niet zo ver op reis en had de heide en de Cambus veel aantrek. Deze kwamen met de trein naar Kalmthout station of met bussen tot aan de Korte Heuvelstraat, dat was toen nog een karrespoor. Dit bezoek werd gewoonlijk op voorhand aangekondigd zodat men voor de nodige proviand en drinken kon zorgen. De broodjes die ze bij hadden werden gewoonlijk weggeworpen voor de varkens. Ze aten Cambus-brood met Cambus-hesp en eieren en dronken Cambus-limonade.

Hij die dan nog “kwajongens pijpenkuisers” moest hebben

's Winters kwamen de boeren van Kalmthout en Kalmthoutse hoek vlaggen (plaggen) hakken om onder hun koeien te strooien. Dit was heide en mos, zoals ze het afkapten met hun vlaghakken. Dit was ook veelal in de omgeving van de Cambus en verder op de boerenkopen, zoals men dat toen noemde. De beste boeren hadden daar zelf een eigendom voor vlaggen te hakken. Die kwamen dan ook wel eens een voetverwarmertje drinken. Zo kreeg het leven op de Cambus zijn dagelijks beloop. In de herfst en de winter gierde de wind over de heidevlakten, deed de Cambus kraken en bewegen op zijn grondvesten, zodat het soms gebeurde dat het behang, op de klikken van de planken van binnen geplakt, scheurde. Dan eerst voelde moeder Ké zich thuis. Ze was in haar jonge jaren immers kokkin geweest op een passagiersschip en daar rammelde het ook wel eens.

In de lente kwamen de fluiters (wulpen) terug en riepen ze hun gekend, door moeder Ké samengevat geluid “d’hei uit d’hei uit”, zoals zij het altijd zegde. Er kwam dan weer leven in de schaarse berken, waar ze dan inkervingen in maakte en het berkensap in potjes opving, goed voor 't haar, de nieren en wat weet ik al. Scheuten en bloemtoppen verschenen aan de vlagdennen, die dan ook werden geplukt en waarvan warme baden werden gemaakt. Weer goed voor vermoeide en zere voeten. Hij die

dan nog “kwajongens pijpenkuisers” moest hebben (buntstengels), moest zich reppen, want de jonge scheuten kwamen van onder de kralbunt omhoog gekropen en deden de oude afkappen. Dat doen ze nog, misschien al hoeveel duizenden jaren. De drang van de mens naar hun wortels ten spijt, die ze gedurende twee wereldoorlogen uit het magere duinzand lichtte, blijft overgankelijk. Wanneer men ouder wordt zou men al te gemakkelijk een buntbos willen zijn. Zo zou men generaties kunnen overleven en het dagboek van de heide kunnen aanvullen en bijhouden.

De Sok geraakte ook aan een vergunning om voor de Duitsers bulvet te smokkelen

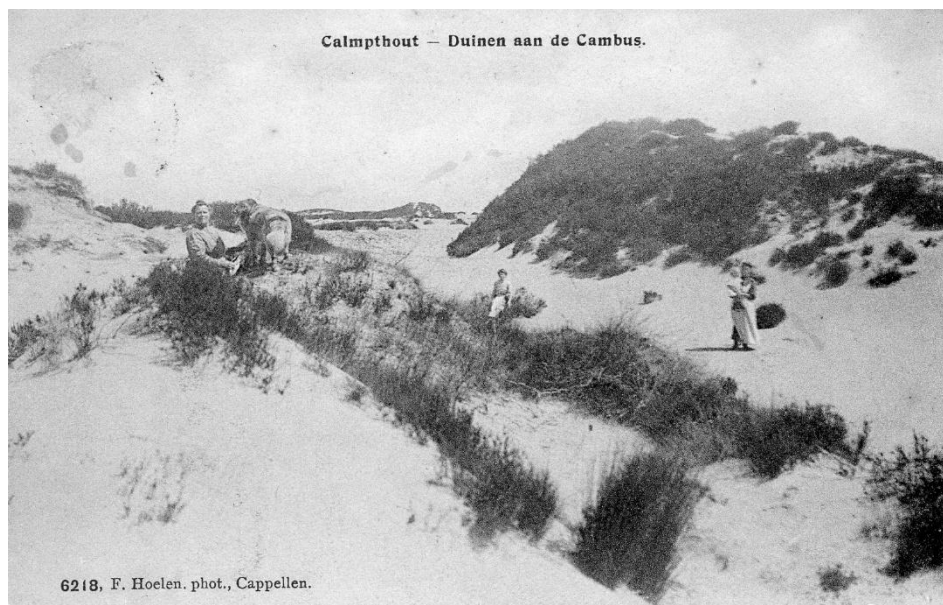
Zo werden moeder Ké en haar spruiten ouder. Trok den Ben met zijn gade naar de Korte Heuvelstraat, kwam de Sus (Jacobs) zijn heideroosje plukken, in de naam van mijn moeder, ging daarbij wonen en noemde binnen de korst mogelijke tijd “Sus Cambus”. Tante Dagmar zwermde uit naar Kapellen. Bruusk maakte nu de oorlog 1914-1918 en einde aan al dat normaal verloop en gaan en komen in de Cambus. Toen de Duitsers kwamen, kwam dan tot overmaat van ramp nog een elektrische draadversperring tussen de Nederlandse grens, de Cambus enerzijds en de rest van het dorp, zodat de Cambus van Kalmthout

afgesloten was en men er maar bij uitzonderlijke gevallen door mocht. Ze konden alleen maar naar de Kalmthoutse hoek en zo naar Essen. Daar zaten ze dan met de Sok op de Zwarte Heuvel, wonende op niemandsland. Bij de pakken blijven zitten bracht geen aarde aan de dijk.

Samen sloegen ze een smokkelaars- en stropersverbond en beleefden weer nieuwe avonturen en knoopten de eindjes aan mekaar, voor zoveel de Duitsers hun niet dwarsboomden. Dat viel echter nogal mee, want die sakkerse Duitse schilder Temming, die voor de oorlog daar logementsgast was, was, toen de oorlog uitbrak, plots verdwenen. Hij deed echter zijn wederoptreden in de persoon van een Duitse kolonel. Hij had waarschijnlijk altijd spion gespeeld en dat schilderen was maar een dekmantel geweest. Hij was de Belgen wel genegen en hielp er verschillende uit nauwe schoentjes. Hij liet zelfs brieven van soldaten van Kalmthout, die aan den IJzer zaten, en via Holland naar de Cambus kwamen, door Duitse soldaten thuisbezorgen. De grote genegenheid voor moeder Ké zal daar zeker voor wat tussen gezeten hebben.

Stropers en smokkelaars!

Aan die duivelse elektriedraad verloren nochtans verschillende mensen hun leven, of werden bij alarmsignalen door Duitsers neergeschoten. Het betrof hier meestal jonge kerels die zo via Holland en Engeland vrijwillig soldaat wilde worden voor het Belgisch leger aan den IJzer. De Sok geraakte ook aan een vergunning om voor de Duitsers bulvet te smokkelen, dat moet zo een soort geweervet of vaseline geweest zijn. Dit was echter maar bijzaak. Zo kreeg hij meer bewegingsvrijheid voor zijn andere smokkelactiviteiten. Als de Sok en de Sus naar Essen reden, met ezel en kar, en later met paard en kar, ging het allemaal zijn gewone gang, vertelde Sooi Claessens van de Kalmthoutse hoek. De terugtocht gebeurde wel met veel hindernissen, de borrels hadden dan hun werk gedaan. Zo kwamen ze eens van Essen, vertelde Sooi, allebei liggend in de kar. Den ezel een strooien hoed opgezet waarin twee gaten waren gemaakt waar zijn oren doorstaken en een zijden sjaal rond zijn hals geknoopt. De bewoners van de Kalmthoutse hoek, de pastoor inclus, moeten zich toen krom gelachen hebben. De ezel wist wel alleen zijn weg naar de Cambus. Ge ziet nen ezel is nog niet zo lomp!

Door omstandigheden gedwongen en omdat het zo ver was naar de Kalmthoutse hoek konden ze natuurlijk niet elke zondag ter kerke gaan, dat had de pastoor hun zelf gezegd dat dat niet moest. Met grote feestdagen gingen ze echter wel. Met Pasen hielden ze natuurlijk hun Pasen. Ja, toen moest men nog lang nuchter blijven, je weet wel. Als ze dan uit de kerk kwamen zouden ze bij iedere boer op den Hoek moeten blijven koffiedrinken.

Dat ging natuurlijk niet. Meestal gebeurde dat bij Fik Nelen of bij Piet Willemsen. Bij de andere boeren beperkte zich dat tot een paar borrels. Laat in de namiddag arriveerde ze dan goed in den olie op de Cambus. Die Lieve Heer van 's morgens zal dan wel op de heide ten hemel zijn gestegen op de dampen van de alcohol, denk ik.

Daar op de Cambus werden bij de Sus, Jefke en zijn zuster Jeanne geboren, echte oorlogskinderen. De Sok kon op de Zwarte Heuvel ook nog de geboorte vieren van zijn jongste zoon Albert. Later een verwoed wielrenner en onbuigzame natuurbonk, die zelfs Parijs-Brest en terug (1272 km) won en vele andere marathons van de weg. Hij werd in wereldoorlog II en na de Krieg, één van de keizers van de moderne smokkelaars en de uitvinder van de zo gevreesde kraaienpoten. Men ziet, de appel valt niet ver van de boom.

Het werd hier ook weer een oord van 't rare slag, stropers, smokkelaars, borrelaars en dies meer

Om terug naar ons verhaal te gaan, er is zoveel om afgeleid te worden. Zo liep wereldoorlog één stilaan naar zijn einde. Bij één van zijn laatste smokkeltochten werd de Sok nog in zijn voet geschoten door de Duitsers, die het over de te krijgen fooi oneens geworden waren en lastig werden doordat ze aan de verliezende hand waren aan den IJzer. Gelukkig was hier Temming weer op de proppen gekomen en de Sok werd in het militair gasthuis verzorgd alsof hij Bismarck zelf was. Een mank been hield hij er echter aan over als souvenir. Dan kwam de wapenstilstand, ieder dacht: de stroom is van de draad. Maar lepe Sok betrouwde het niet en wierp er een ijzer tegen en de vlammen sprongen eruit. Dus nog een paar uur geduld oordeelde hij.

Nadat de oorlog voorbij was gingen de zaken in de Cambus weer hun normale gang, tot groot jolijt van moeder Ké. Nu doken er echter weer andere problemen op. De kinderen zo ver naar school gaan en vader Sus, die na de oorlog aan de haven ging werken. Alle dagen door die sakkerse hei naar 't station en terug. Zo kwam men op het idee om de Cambus te verlaten. Vader Sus kocht toen het huis waar we nog wonen voor de prijs van 10.000 franken en geheel den Heuvel zegde *"nu is de Sus zot geworden, dat krijgt hij nooit betaald"*. De Cambus werd gesloopt. Moeder Ké ging bij ons wonen, daar kwamen de oude gasten nog dikwijls goeden dag zeggen vol spijt en ontgoocheling, omdat ze hun heidehut verloren. Bij de afbraak heeft de helft van den Heuvel er planken van gehad, want het was een groot gedoe hoor! Vele malen hebben ze echter heimwee gehad naar die Cambus en alle jaren trokken we er met allemaal nog eens naartoe. Een soort bedevaart mag ik wel zeggen.

Dan kon je zo het heimwee van vader en moeder van hun gelaat lezen. Bij thuiskomst moest moeder Ké, die dan al niet zo goed meer uit de voeten kon, tot in de kleinste bijzonderheden weten hoe het met die boom en die boom gesteld was, enz.. Later bouwde de Sok een café in de Vogelenzang en noemde het de *"Nieuwe Cambus"*. Het werd hier ook weer een oord van 't rare slag, stropers, smokkelaars, borrelaars en dies meer. Waar zeker ook nog heel wat van geschreven kan worden.

Tot zover enkele herinneringen en anekdoten van de Cambus en zijn kornuiten destijds opgetekend door familielid Ward Jacobs!

Bidprocessie naar het Onze-Lieve-Vrouwebeeld in de Barreelstraat

Uit "Ons Kalmthout van 16 september 1939, even later zou de Tweede Wereldoorlog uitbreken

Aanstaande zondagmiddag om half drie vertrekt er een bidprocessie naar het Onze-Lieve-Vrouwebeeld in de Barreelstraat. Het is de eerste dag en de eerste zondag van de maand oktober, de maand van Onze-Lieve-Vrouw van de Heilige Rozenkrans. De nood is nog steeds groot en de oproep van de geestelijke overheid klinkt dringend: "In deze ernstige tijden", zo schreef kardinaal Van Roey op 26 augustus, "herinneren wij alle gelovigen aan de dringende plicht van het gebed."

Is de nood sinds 26 augustus verminderd? Hangen er geen onweerswolken meer boven ons hoofd? Men zou het haast gaan denken wanneer men de onverschilligheid van vele voorheen vrome gelovigen ziet. Laat iedereen eraan herinnerd worden, in de woorden van het hoogste geestelijk gezag van het land: "De dringende plicht van het gebed." Wat zijn al veel families getroffen door oproepen! Wat zijn er al veel gezinnen waar de nood is ingetrokken! Is het niet de hoogste tijd om te voldoen aan de dringende plicht van het gebed?

De gehele bevolking zal deelnemen aan de bidprocessie van zondag naar het beeld van Onze-Lieve-Vrouw in de Barreelstraat. Alle christelijke verenigingen en organisaties zullen hun leden aansporen om het goede voorbeeld te geven. Moge Onze-Lieve-Vrouw van de Heilige Rozenkrans deze vrome onderneming zegenen!

Vraag om wat aanvulling?

Volgens verkregen info zou het beeld gestaan hebben op de hoek van de Kapellensteenweg en de Bareelstraat. Wie weet er meer over dit Mariabeeld? Heeft er iemand nog foto's van? Waar staat of stond het beeld?

De laatste loodjes en dan feesten.

De juli-zon brandde onbarmhartig boven de zandgronden van Kalmthout. Het hemd plakte aan het lijf van de zestienjarige Gerard, die met krachtige slagen zijn 'zicht' (pik) door de rogge liet gieren. Naast hem zwoegde zijn veertienjarige broer Frans om de halmen met de pikhaak te verzamelen. Sinds vier uur 's ochtends was de familie Janssens al in de weer op het veld achter hun huisje in de Achtzaligheden. Hun vader, Adriaan Janssens, veegde met een eeltige hand het zweet van zijn voorhoofd. Hij was inmiddels tweeënvijftig, getekend door een leven als dagloner, maar zijn armen waren nog altijd sterk. Hij keek naar de lucht, waar in de verte boven de Kalmthoutse heide bleke stapelwolken samentrokken.

"Voortmaken, mannen," spoorde Adriaan zijn zonen aan, zijn stem schor van het stof. *"Als het onweer losbarst voor de rogge droog op de kar ligt, is al ons zwoegen voor niets geweest."* "Laat dat maar aan ons over, vader!" riep Gerard lachend terug, hoewel zijn armen trilden van vermoeidheid. Aan de rand van het veld waren de oudere dochters, de achttienjarige Maria en de vijftienjarige Joanna, druk bezig met het binden van de schoven. Zelfs de negenjarige tweeling, Anna en Lodewijk, hielp mee door de losse aren op te rapen zodat er geen korrel verloren zou gaan.

De intocht in de Achtzaligheden

Met een laatste, gezamenlijke krachtingspanning werd de allerlaatste strook graan neergehaald. Gerard dook naar voren, greep een dikke bos stro, draaide er behendig een knoop in en trok de allerlaatste schoof van de oogst van 1900 strak. *"We hebben hem!"* juichte kleine Lodewijk, die boven op de hoog opgetaste kar klom. Frans plantte een grote eikentak, die hij stiekem in het nabijgelegen bos had afgesneden, trots vooraan op de kar tussen de goudgele bergen graan. Het was het traditionele teken voor de buurt dat de oogst binnen was. Terwijl Adriaan het paard over de mulle zandwegen leidde, liep het gezin zingend en

pratend achter de kar aan. De dreiging van het onweer maakte plaats voor een diepe, opgeluchte vrolijkheid.

Oogstfeesten

Rond het boerderijtje van de familie hing al snel de geur van feest. Moeder Cornelia had de hele middag boven de Leuvense stoof gestaan. Omdat ze het als daglonersgezin niet breed hadden, was dit oogstmaal een zeldzame luxe waar de kinderen al weken naar uitkeken. De houten tafel was naar buiten gesleept, in de schaduw van de stal. Wittebonen met flinke stukken vet spek, versgebakken krentenbrood en kommen vol dikke rijstebrij met een gulle laag bruine suiker stonden opgesteld. Adriaan, die normaal gesproken de tucht strak handhaafde, schonk met een gulle lach een flinke kroes bier in voor zijn oudste zonen en nam zelf een diepe teug klare jenever. *"Drink, jongens,"* zei Adriaan, terwijl hij Gerard een stevige schouderklop gaf. *"Jullie hebben gewerkt als volwassen mannen vandaag. De rogge ligt droog onder het dak."* Cornelia glimlachte terwijl ze de tweeling nog een flinke schep rijstebrij gaf. *"Smakelijk, kinderen. Het is jullie gegund na al dat zweet."*

De Legende van de Kalmthoutse Korenwolf

Toen de magen gevuld waren en de schemering langzaam over de Kalmthoutse heide viel, werd het rustiger aan tafel. In de hoek zat de inwonende grootmoeder in haar krakende stoel. Haar kanten muts stak helder af tegen de vallende avond. Ze keek met haar heldere, oude ogen naar de versierde laatste schoof die trots tegen de schuurmuur stond. Kleine Anna kroop dicht tegen haar aan. *"Grootmoeder, vertel nog eens over het veld? Waarom moesten we zo haasten van de Rogguis?"* De oude vrouw glimlachte mysterieus en hief een vinger op. De hele tafel werd stil; zelfs Gerard en Frans legden hun zakmessen neer waarmee ze in een stuk hout zaten te kerven.

"Jullie denken dat het alleen het onweer is dat het graan bedreigt," begon grootmoeder met een krakende, zachte stem. *"Maar hier op de grens van de heide weten we wel beter. In de julimaand, als de rogge zo hoog staat dat een man erin kan verdwijnen, zwerft de Korenwolf rond. Niet het dier, nee... de geest van het graan."*

De kinderen luisterden ademloos.

"Hij heeft ogen zo groen als onrijp koren en een vacht van goudgeel

stro," vervolgde ze, terwijl de avondwind zachtjes door het rieten dak ritselde. *"Het hele jaar slaapt hij diep in de Kalmthoutse grond, maar in de zomer waakt hij over het veld. Wee de dagloner die klaagt over het harde werk of die de rogge met vloeken neerhaalt. De Korenwolf blaast dan een hete wind over het veld, waardoor de korrels zwart worden en vergaan."* *"En wat gebeurt er als het veld leeg is, grootmoeder?"* vroeg Joanna zacht. *"Als de maaiers de laatste strook weghalen, vlucht de Korenwolf in de allerlaatste schoof,"* fluisterde grootmoeder, terwijl ze naar de hoek wees. *"Daarom mag die schoof nooit zomaar weggegooid worden. De Korenwolf zit daar nu in te kijken hoe wij vieren. Als we hem vanavond eren met vrolijkheid, muziek en dankbaarheid, trekt hij zich vannacht tevreden terug in de zandgrond. Dan zegent hij de akker, zodat we over een jaar weer brood op de plank hebben. Maar laat je de avond stil en somber voorbijgaan... dan neemt hij de vruchtbaarheid van de grond met zich mee."*

De pikdans in de Achtzaligheden

Adriaan Janssens keek naar zijn vrouw Cornelia en knikte met een glimlach. Hij stond op, pakte zijn glas en sloeg op de houten tafel. *"Nou, dan zullen we die Korenwolf eens laten zien dat de familie Janssens weet wat dankbaarheid is!"* riep Adriaan uit. Gerard, die stiekem al een tijdje oefende op een oude mondharmonica, haalde het instrument uit zijn broekzak en blies een vrolijke, vlotte deun. Adriaan boog met een diepe, speelse buiging voor zijn Cornelia en trok haar mee over het zandpad voor hun huisje. Maria en Joanna volgden giechelend hun voorbeeld en al snel kenden de Achtzaligheden geen vermoeidheid meer. Onder de Kalmthoutse sterrenhemel van 1900 werd er gedanst en gelachen, en de wintervoorraad voor het hechte gezin was weer voor een jaar veiliggesteld.

(Bijdrage van Wim Kuyps)

Wat postkaarten vertellen

Laura,
Onthoud dit wel:
Gij hoort bij 't spel.
Reeds kennis en verstand,
En zult langzamerhand
Een goede speelster worden,
De handtekening is moeilijk leesbaar,
mogelijk iets als L. Hendrickx.
Calmphout, 19/5 02 (19 mei 1902)

Het Hôtel des Chasseurs

Dit Hotel in de Statiestraat was in de 19e en vroege 20e eeuw een luxueus jacht- en vakantiehôtel. Strategisch gebouwd in 1853 net voor de komst van het spoor, trok het hotel de welgestelde Franstalige bourgeoisie en aristocratie uit de stad aan. Gasten genoten er in stijl van de Kalmthoutse Heide, met wekelijkse jachtpartijen te paard en vers eten van de bijbehorende hoeve achter het hotel. Het hotel stond aan de wieg van het vroege toerisme in de regio.

Meer info over dit hotel kan je vinden in "Heide vertelt" nummer 304.

Voordracht in Sint-Vincentius

Op dinsdag 7 juli gaf onze medewerker bij de "VZW Heide vertelt", een voordracht met oude foto's van onze gemeente aan de bewoners van het WZC Sint Vincentius. Een veertigtal genodigden genoten van de gezellige namiddag.

Voor heel wat mensen die daar verblijven is het herkennen van oudere beelden iets wat hun herinnering prikkelt en uitnodigt om daar verder over te vertellen.

Foto: Clarisse De Reydt.

Paul Mutsaars overleden

Op 25 juni overleed in WZC Beukenhof, Paul Mutsaars. Paul werd geboren in Wilrijk op 17 februari 1935 en woonde aanvankelijk op de Putsesteenweg. Hij was gehuwd met Magda Floren en was vader van drie kinderen en grootouder van drie kleinkinderen. Van Paul werd op 2 juli afscheid genomen in het Rouwcentrum Rustpunt in Hoevenen. Hij rust in vrede.

Proficiat aan onze Rode Duivels, als we het volledige parcours bekijken mogen we toch fier zijn op onze Belgen!

Uit de oude doos!

De renners rijden momenteel de "Tour de France". Hiernaast een oude foto met een Kalmthouts tintje. Tijdens de ronde van Frankrijk in 1937 kwam de Kalmthoutse renner Albert Hendrickx (de Sok) zwaar ten val. De foto past zeker bij het artikel over de "Cambus" vooraan in deze uitgave.

De Sok kwam er goed vanaf en maakte nog geschiedenis zoals je in het artikel kan lezen!

Heide vertelt is een uitgave van
de VZW Heide vertelt.
Redactie: Heidestatiestraat 58/1
2920 Kalmthout
0477/22.24.81
www.heidevertelt.be

